

הצעה לתכנית לימודים שנתית – ספר בראשית לכתה ב

ספר בראשית יכלול הספורים מתחילת בראשית כי הוא מורה אנשים בדרך בענין האמונה" (הקדמת רמב"ן). ראשיתו בהכרה כי הקב"ה הוא בורא "השמים והארץ וכל צבאם". המשכו ורובו של הספר עוסק באבות האומה: בבחירה בס על ידי הקב"ה, בברית שכרת עימם, בתולדותיהם, במעשיהם, ובהבטחות ובייעודים המסורים להם. האבות פרסמו את ההכרה בה' ואת האמונה בקיומו – הן על ידי מה שעשו "לקרוא בשם ה'", והן על ידי מה שעשה עימם ה' - בשמירה וברכה מיוחדת בכל יישוביהם: "ויתהלכו מגוי ל אל גוי ומממלכה אל עם אחר לא הניח לאיש לעשקם". הלימוד בחומש יקנה לילד את ההזדהות עם הדמויות של אבותינו הקדושים, והפנמה של מידות, ערכים ואמונה הנלמדים מהם.

התכנית השנתית על פי תכנית הלימודים פרשות בראשית-לך לך נלמדות בכיתה א (פרקים א-ז). זאת בכדי לאפשר את הלימוד הראשון בחומש בנחת, וכן להותיר זמן מספיק בכיתה ב ללמוד את המשך החומש ולסיימו. התכנית מצ"ב מציעה את חלוקת השעות לכתה ב (פרקים יח-ג), והיא נוגעת בכל הפרשות והנושאים בספר. רמת הפירוט משתנה בהתאם לנושא ובהתאמה לגיל. בתי ספר אשר מקדישים כמות רבה יותר של שעות לכל נושא יכולים להרחיב במקומות בהם קיצרנו.

בהצעה - **כ 90 שיעורים**, כולל שיעורי חזרה וסיכום. ההצעה מחולקת לחטיבות בהתאם ליחידות על אבות האומה. הצעתנו היא לערוך סיכום בסיום הלימוד של כל דמות באמצעות משימה או פעילות: מה אנו יודעים על פועלה, אלו מידות למדנו, ומאלו מעשים.

אברהם ושרה (18)		יצחק ורבקה (16)	יעקב אבינו (20)	יוסף ואחיו (35)	
חיי שרה- תולדות		ויצא-וישלה	וישב-מקץ	ויגש-ויחי	במצרים
(כיתה א: לך לך) - וירא			בארץ כנען		

בתכנית המוצעת ישנה חלוקה בין שני סוגים של לימוד:

יחידות פסוקים הנלמדים כסדר - הפסוקים **המסומנים בהדגשה**, התלמידים לומדים את התכנים מתוך קריאה ועיון פסוק אחר פסוק. ביחידות אלו הצענו פרטי תוכן מרכזיים, המהווים את בסיס היחידה. מובן שכל מורה מוזמן להוסיף עליהם על פי שיקול דעתו בהוראת פסוקי היחידה, וכן להרחיב ולהעמיק בידיעות, במסרים, ובמיומנות – במסגרת הזמן העומד לרשותו. מאחר ורוב ספר בראשית הוא סיפורי – **רוב מוחלט של הפסוקים הם כאלו**, הנלמדים מבפנים.

יחידות פסוקים הנלמדים בבקיאות - (הפסוקים אינם מודגשים) ביחידות אלו אנו מציעים למורה להציג את נושא הפסוקים באופן קצר וכללי, תוך הפניה לפרטים/פסוקים מסוימים בלבד. אפשרות נוספת היא לשננם ולהסביר הקטע באופן כללי. כאמור, מאחר ורוב הספר הוא סיפורי - סוג לימוד זה מצוי מעט.

דוגמה:

נושא	פרק	תכנים מרכזיים
שליחות העבד לחרון להביא את רבקה	כ"ט-ל"ג	העבד מגיע לבית רבקה; לבן רואה את רבקה ויוצא לקראת העבד ומזמין אותו לבית; מגישים לו אוכל, אך הוא מסרב לאכול עד שיסביר את סיבת בואו.
	ל"ד-מ"ח	העבד מספר את מהלך העניינים.
מ"ט-ס"א	מ"ט-ס"א	גם לבן ובתואל מבינים שה' כיוון את דרכו של העבד לפגוש את רבקה, ומסכימים שתלך איתו להינשא ליצחק. העבד לא מוכן להתעכב, רבקה נשאלת והיא מוכנה לבוא איתו; משפחתה מברכת אותה שזרעה ירבה ויתגבר על האויבים.

הצגה כללית של נושא, והפניה לפרטים מסוימים

לימוד פסוק בפסוק

בנוסף, ישנה עמודה ובה **הצעות למורים**, מהן יוכלו לבחור, להשתמש, ולפתח במהלך ההוראה לפי שיקול דעתם. אנו מזמינים מורים להוסיף ולהעשיר עמודה זו בהצעותיהם.

ספר בראשית הצעה לתכנית שנתית

פרשת וירא

נושא	פרק	תכנים מרכזיים	נקודות והצעות להוראה
הכנסת האורחים של אברהם, בשורת המלאכים (2)	יח	<p>הקדמה: קישור לסוף פרשת לך-לך: 1. לאברהם אין בן משרה. 2. אברהם מקיים מצוות ברית מילה.</p> <p>א: ה' מתגלה לאברהם בהיותו יושב פתח אוהלו "כחום היום"</p> <p>ב-ח: הכנסת האורחים של אברהם ושרה: אברהם רואה שלשה אנשים "נצבים עליו", מזמין אותם לסעוד תחת העץ וטורח יחד עם בני ביתו למילוי כל צרכיהם.</p>	<p>הקישור לסוף פרשת לך לך חשוב להבנת הסיפור, בפרט בתחילת שנה. לבאר לתלמידים על פי דברי רש"י למילים "וירא אליו – לבקר את החולה" ומכאן ללמוד על מעלת המצווה; בהמשך לכך – ניתן לחשוב עם התלמידים מה אפשר לעשות למען חולה או עבור חבר שנעדר מהכיתה עקב מחלה (להתעניין בשלומו/להכין תורנות "ביקור חולים"). להדגיש את הקשיים של אברהם (זקן – בן 99, חולה – לאחר ברית המילה, חום היום) ולמרות זאת הוא רוצה אורחים.</p> <p>הצעות לעיון: 1. כיצד ניתן ללמוד שאברהם רוצה אורחים? (יושב פתח האוהל, נושא עיניו, רץ לקראתם) 2. מה עושה אברהם כדי שיהיה לאורחים נוח ונעים? (רחיצת רגליים מאבק הדרך, השענו תחת העץ, מזדרז להכין אוכל, עומד ומשרת אותם- "עומד עליהם") 3. למצוא מילים וביטויים המלמדים על זריזותו של אברהם, תוך עימות עם הקשיים שראינו בהסבר פסוק א 4. כיצד נוהג אברהם כבוד ונעימות באורחים? (רץ לקראתם, משתחוה, מכנה אותם אדונים ואת עצמו עבד, מכין אוכל בעצמו, מכין אוכל משובח ובשפע, משרת אותם באכילתם.)</p> <p>כל ביתו של אברהם שותף במצווה: שרה – "לושי ועשי עוגות"; הנער – "ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער". ניתן לתאר מן מהפך ב"אקלים" האהל, שהיה עד עתה רגוע וכעת הפך כמרקחה בדאגה לאורחים.</p> <p>אנו מבני בניו של אברהם אבינו, ולומדים ממעשיו. אפשר להרחיב בנושא הכנסת אורחים: לבקש מהילדים לספר או לכתוב חוויות שלהם מהכנסת אורחים בבית או בכיתה; מה ניתן לתת לאורח ומה גורם לאורח להרגיש רצוי.</p> <p>על צחוקה של שרה כותב הרמב"ן: "והנראה בעיני כי המלאכים האלה הנראים כאנשים באו אל אברהם... ולא ידעה כי מלאכי עליון הם, כענין באשת מנוח, ואולי לא ראתה אותם כלל". תשובת ה': "היפלא מה' דבר?" – ה' יכול לעשות כל דבר, גם אם זה חורג מהרגיל בטבע.</p>
		<p>ט-טו: הבשורה על לידת יצחק: בשורת המלאכים על הבן העתיד להיוולד – "שוב אשוב אליך כעת חיה..." (פס' י); צחוקה של שרה בתגובה לבשורת הלידה, שאיננה כדרך הטבע; תשובת הקב"ה "היפלא מה' דבר" (פס' יד)</p>	
		<p>טז - כא: אברהם מלווה את המלאכים; ה' מגלה לאברהם את מעשיו: כל גויי הארץ יתברכו באברהם, אשר מחנך את בניו וביתו בדרך טובה – "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" ועל כן הקב"ה מגלה לו שישנן</p>	<p>אברהם מלווה את המלאכים כחלק ממצוות הכנסת אורחים (כמו שצריך לעשות לכל אורח!) המלאכים פונים לסדום, ואברהם "עודנו עומד לפני ה'" – לשם מה עומדים לפני ה'? – לתפילה. אברהם שמע על העונש לאנשי סדום, וניגש להתפלל עליהם, למרות שידוע שהם רשעים מאוד.</p>

<p>גזירת ה' להפוך את סדום ותפילת אברהם (2)</p>	<p>ערים (סדום ועמרה) הנמצאות בסיכון לקבל עונש גדול בשל רעתם וחטאייהם.</p> <p>כב - לג: אברהם עומד בתפילה לבקש מאת ה' רחמים על סדום; אברהם מתפלל שוב ושוב, ובכל פעם מוריד את מספר הצדיקים – כדי לנצל כל אפשרות להתפלל עבורם, מתוך רצונו הגדול להיטיב איתם ולהצילם.</p>	<p>כדאי לפתח דיון בכיתה בשאלה מדוע מתפלל אברהם עבור רשעים? – תשובות אפשריות: אברהם איש חסד, ואכפת לו מכל אדם; יש כח גדול לצדיקים, שזכותם מגינה על כל בני העיר; הוא מקווה שהרשעים יחזרו בתשובה.</p> <p>להראות את שני הדברים אותם שואל/ביקש אברהם:</p> <p>1) שלא ימותו הצדיקים בעוון הרשעים - 'האף תספה צדיק עם רשע'!</p> <p>2) להציל את כל העיר בעבור הצדיקים - 'האף תספה ולא תשא למקום למען 50 הצדיקים'</p> <p>כתיבת רשימת המספרים המופיעים בפסוקים (אפשר בעבודה עצמית או תוך כדי קריאה) תמחיש את מאמציו של אברהם.</p> <p>אם יש פחות מ-10 צדיקים, ברור לאברהם שיוכלו להציל רק את עצמם ולא את כל העיר. ניתן להסביר כאן את החשיבות של 10 אנשים, הנחשבים ציבור.</p>
<p>הפיכת סדום והצלת לוט (2-3)</p>	<p>א-ג: לוט מזמין את המלאכים לביתו, והם מסרבים; לוט מפציר בהם והם נענים לו; לוט עושה משתה לאורחיו</p> <p>ד-ט: רשעתם של אנשי סדום המתקבצים על ביתו של לוט "מנער ועד זקן" ודורשים כי יסגיר את אורחיו; לוט מגונן על אורחיו; אנשי סדום מבקשים לשבר את דלת הבית והמלאכים מכים אותם "בסנוורים".</p> <p>י-כ"ג: הצלת לוט: המלאכים מציעים ללוט לקחת את משפחתו ולצאת מהעיר; לוט מתמהמה והמלאכים מוציאים אותו ואת משפחתו מהעיר "בחמלת ה' עליו"; בקשתו של לוט לנוס אל צער</p> <p>כ"ד-כ"ט: הפיכת סדום: הקב"ה הופך את "ערי הככר" כעונש על רשעת יושביה (נקצר בתיאור העונש); מעשה אשת לוט; הסיבה להצלת לוט – "ויזכור אלוקים את אברהם" – ה' הציל את לוט בזכות אברהם.</p> <p>ל-ל"ח: בנות לוט בנות לוט הניחו שלא יהיה להן עם מי להתחתן (משום שכל בני האדם מתו "ואיש אין בארץ לבוא עלינו"), ולא בדקו זאת. לכן נהגו בחוסר צניעות - נהגו עם אביהם כדרך איש עם אשתו, וילדו ממנו בנים: עמון ומואב. מבנים אלו יצאו שני עמים.</p>	<p>כיצד מכבד לוט את האורחים ומה מציע להם? קם לקראתם, משתחוה, מזמין לביתו, מציע לינה ולרחוץ רגליהם, מפציר בהם כשמסרבים, מכין אוכל(מצות) ומשתה.</p> <p>ממי למד לוט להכניס אורחים? – חשוב להזכיר מהלימוד בכיתה א שאברהם לקח איתו את לוט בעלייתו לארץ, ולוט שהה איתו עד לבחירתו בסדום לאחר המריבה בין הרועים.</p> <p>אפשר להשוות בין הכנסת האורחים של אברהם לזו של לוט: כחוס היום-בערב, וירץ לקראתם-ויקם לקראתם, וכן: אברהם חולה ממילתו וזקן יותר.</p> <p>פרטים המראים על רשעתם הגדולה של אנשי סדום: מתנגדים לכל מעשה של הכנסת אורחים בעירם (ולא רק נמנעים בעצמם); כל אנשי העיר מתאספים סביב ביתו של לוט; הם רוצים להרוג את האורחים ומתאמצים מאוד ברשעתם "לשבור הדלת"; אף כשהוכו בסנוורים ממשיכים להתאמץ ולהרשיע.</p> <p>לאחר מה עשו המלאכים להגן על לוט: המלאכים מחזירים אותו הביתה כשאנשי סדום מתקיפים אותו; המלאכים מכים את אנשי העיר בסנוורים (עיוורון) כדי שלא יוכלו להזיק ללוט ומשפחתו</p> <p>בנות לוט השקו את אביהם יין – היין גורם לשכרות ולכן יכול להוביל למעשים רעים.</p>
<p>הצלת שרה בבית</p>	<p>א-ב: אברהם מתיישב בגרר; שרה נלקחת לבית אבימלך מלך גרר</p> <p>ג-ז: ההתגלות לאבימלך – ה' מודיע לו ששרה נשואה לאברהם;</p>	<p>אברהם חושש לומר על שרה שהיא אשתו בגלל מעשיהם של עמי כנען אשר נהגו בחוסר צניעות ובחוסר כבוד, אף המיוחדים שבהם המלכים. אמנם אבימלך לא ידע ששרה אשתו של אברהם. אפשר להזכיר כהשוואה את לקיחת שרה לבית פרעה בפרק י"ב.</p> <p>הסבר הצרה ששרה נתונה בה: אבימלך היה עלול להתחתן איתה, והרי היא אשתו של אברהם!</p>

<p>אבימלך (2)</p>	<p>כ</p>	<p>אבימלך מצטדק שלא ידע; ה' דורש ממנו להחזירה; אבימלך אומר לעבדיו כי אברהם נביא ה' והקב"ה הזהיר אותו על דבר שרה, "וַיֵּרָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד" – עבדי אבימלך נבהלים מאד למשמע הדברים;</p> <p>ח-י"ג אבימלך שואל את אברהם "מה ראית כי עשית את הדבר הזה" ואברהם משיב שראה כי "אֵין יֵרָאֵת אֶל־לֵהִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה" וידע כי יהרגוהו;</p> <p>י"ד-י"ח – אבימלך מפייס את אברהם "כדי שיתפייס ויתפלל עליו" (רש"י); אברהם מתפלל על אבימלך והוא ובני ביתו נרפאים</p>	<p>או שהוא עלול להרוג אותה או את אברהם אם הדבר יתגלה. שאלה לעיון: כיצד הגן ה' על שרה?</p> <p>לבקש מהתלמידים לשער מדוע נבהלו השרים ולנסות לתאר את דבריהם לאבימלך "אֵין יֵרָאֵת אֶל־לֵהִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה" – אפשר לבאר לתלמידים לאור דברי רש"י בפס' יא: "אכסנאי בא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו?!", כלומר: מתוך השאלות ששואלים את האורח הבא לעיר ניתן ללמוד על טיב אנשיה. הילדים יכולים לנסות לקבל את פני האורח הבא לעיר כפי שהיה ראוי במקום מוסרי שיש יראת א-לקים.</p> <p>אבימלך מפחד, ורוצה לפייס את אברהם. מה עושה? למצוא בפסוקים י"ד-ט"ז:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. נותן לאברהם צאן ובקר ועבדים ושפחות. 2. מחזיר את שרה. 3. מזמין את אברהם לשבת בארצו היכן שירצה. 4. נותן "אלף כסף" לאברהם. <p>לשם מה הוא עושה זאת? הילדים יעיינו בפסוק ז' – כדי שלא ייענש וכדי שאברהם יתפלל עליו. אפשר להרחיב בנושא התפילה. אברהם מתפלל על אבימלך ובזכותו ניצל.</p> <p>אפשר לבקש מהתלמידים לשער ולתאר כיצד התייחסו אנשי הארמון אל אברהם, וכיצד דיברו אודותיו, לאחר מעשה זה. כך נשים לב כי על ידי השמירה והניסים שעשה הקב"ה לאברהם – התגדל שמו של אברהם, ושמו של הקב"ה, בעיני יושבי הארץ.</p>
<p>הולדת יצחק (1)</p>	<p>כא</p>	<p>א-ב ה' מקיים הבטחתו. ה' בישר לאברהם בפרשת לך-לך (פרק י"ז) על הולדת בן לשרה, ובתחילת הפרשה ה' בישר על כך לשרה (י"ח פס' י' ו-י"ד). בפרקנו יצחק נולד כפי הבטחת ה'.</p> <p>ג-ה – ה' קבע מראש את שמו של הבן, (פרק י"ז פס' ט"ט) ואברהם עושה כן; אברהם מל את בנו "בֶּן-שָׁמֹנֶת יָמִים" כפי ציווי ה'.</p> <p>ו-ח – השמחה הגדולה בהולדת יצחק, בגלל הנס הגדול שנוולד לאברהם ושרה בן בזקנותם; אברהם עושה "מִשְׂתֵּה גָדוֹל בְּיוֹם הַגְּמֵל אֶת יֶצְחָק"</p>	<p>שלוש פעמים מודגש בשני פסוקים שה' מקיים את הבטחתו: "כאשר אמר" "כאשר דיבר" "למועד אשר דיבר אותך אלוקים". הילדים ימצאו ביטויים אלו בכתוב.</p> <p>לעורר חוויה של שמחה והתרגשות עם לידת הבן; הילדים יכולים להציע נוסח לברכה/מודעה/הודיה/הזמנה לברית על הלידה ועל הנס הגדול למצוא ביטויים המביעים התפעלות. לשוחח מדוע הנס גדול כל כך?</p> <p>אפשר לחגוג עם הילדים את הולדת יצחק/ לעשות "משתה גדול"</p> <p>לקשר בכתב בין השם "יצחק" למילה "צחוק". ה' קבע את שמו של יצחק - הצחוק פירושו השתאות ושמחה לגודל הפלא, ולא לעג. (לא נקרא כך ע"ש הצחוק של שרה שהביע חוסר אמון)</p>
<p>גירוש ישמעאל (1)</p>		<p>ט-י"ד – ישמעאל חוטא ולועג ליצחק. שרה רואה שאי אפשר לגדל את יצחק עם ישמעאל, ומבקשת לגרש את ישמעאל. אברהם מצטער גם על מעשיו של ישמעאל (רש"י) וגם על גירושו, אבל ה' מצדיק את שרה. אברהם מנסה להקל על הגר וישמעאל, ולכן מצייד אותם בלחם ומים ושולחם.</p> <p>ט"ו-כ"א – הצלת ישמעאל – הגר הולכת למדבר "וַתֵּלֶךְ וַתִּתֵּעַ בְּמִדְבָּר</p>	<p>"מצחק" רש"י פירש: חוטא/יוצא לתרבות רעה וגם "מריב עם יצחק על הירושה" מפני שהוא הבכור, ורמב"ן פירש: "מלעיג על יצחק".</p> <p>יש להדגיש את חטאיו של ישמעאל, את הכורח שבגירושו ובהפרדתו מיצחק, וכן את ציווי ה' לאברהם לגרשו למקום אחר שם יהיה לעם ("לגוי אשימוני"): "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע" - רק יצחק ימשיך את אברהם.</p> <p>שאלות לעיון: בזכות מה ה' הציל את ישמעאל? – "כי שמע אלוקים את קול הנער" – הבכי והזעקה/תפילה (וכן בכיה של הגר).</p>

<p>כיצד היתה ההצלה? – "ויפקח אלוקים את עיניה" – כיון אותה לראות את הבאר. להסבר את הדימוי לישיבה מרחוק "כמטחוי קשת" - כמרחק ירית חץ מקשת. גם בהמשך מוזכרת הקשת כאומנותו של ישמעאל "ויגדל.. ויהי רבה קשת". ניתן לדפדף ולמצוא היכן ראינו את המילה קשת בהקשר אחר (פרק ט)</p>	<p>בָּאָר שְׁבַע". המים נגמרים, הגר מניחה את ישמעאל, מתרחקת ובוכה מרוב צער וחשש למותו. מלאך ה' מדבר איתה, ומציל את ישמעאל ע"י כך שפוקח את עיניה לראות באר מים.</p>		
<p>הילדים יזכרו במעשים בהם נתגדל שמו של אברהם – בואו לארץ, קריאתו בשם ה', מלחמת ארבעת המלכים, הצלת שרה בבתי המלכים, הולדת יצחק בזקנותם.</p> <p>אפשר לספר על פי המדרש כיצד לימד אברהם את אורחיו לברך ברכת המזון (מופיע ברש"י ד"ה "ויקרא שם" וכן בצורה של סיפור ב"כה עשו חכמינו") קרוב לפשוטו של מקרא, ומדגיש ערכי אמונה והכרת הטוב. ניתן לספר אותו, לצייר או להמחזי.</p> <p>קישור בין שמה של העיר באר שבע, בירת הנגב, למסופר בתורה על מקור שמה; הכרת עצים במקרא – עץ האשל.</p> <p>אפשר לתת לתלמידים לזהות במפה מקומות שבהם עבר אברהם עד כה ולשייך אירוע/מעשה מרכזי שהיה בכל מקום</p>	<p>כב-לב – גדולתו של אברהם ידועה בכל הארץ. אבימלך מלך פלשתים מכיר בגדולתו של אברהם ובניסים הגדולים שנעשו לו, ומבקש לכוות עימו ברית. אברהם- איש החסד- מסכים; אברהם נותן לאבימלך מתנות אך מפריד שבע כבשת צאן אותם מקבל אבימלך בהכרה לכך שאברהם חפר את הבאר במקום; שם המקום - "בָּאָר שְׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁפָּעוּ שְׁנֵיהֶם"</p> <p>לג-לד – אברהם נוטע אשל בבאר שבע, אברהם קורא בשם ה' – מפרסם את שם ה' בעולם.</p>	<p>ברית אברהם ואבימלך (1)</p>	
<p>ככלל, לא צריך לעסוק בתיאורים נרחבים של הציווי, אלא להסביר את מטרת הנסיון על פי אחד מפירושי רבותינו: "להראות צדקתו לבני אדם" (רס"ג), "והשם נסהו כדי שיקבל שכר" (אבן עזרא) או כנגד הטענות והקטרוג של אומות העולם על חיבתו של הקב"ה לאברהם - "עתה ידעתי - יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חבתי אצלך" (רש"י פסי' יב).</p> <p>ניתן לבקש מהתלמידים דוגמאות לעמידה בניסיון בחיי יום יום, להדגיש את המאפיינים: משימה שקשה לעמוד בה, אך חשוב לעמוד.</p> <p>שאלה לדיון: מדוע הניסיון כל כך גדול? (אברהם אוהב את יצחק, זהו בנו שנולד משרה בזקנותם לאחר שנים שלא היה לשרה בן, ה' יצחק צריך להמשיך את אברהם בהבטחת ה' להקים את עם ישראל)</p> <p>שאלה לעיון: באילו פעולות של אברהם אנו רואים שהוא מזדרז ונאמן לציווי ה'?! - השכם בבוקר, חובש את חמורו בעצמו למרות שהיו לו משרתים. מכין מראש עצים. במשך שלושה ימים לא מתחרט אלא הולך לקיים את דבר ה'.</p> <p>שאלה לדיון: מדוע מתאים המקום להיות מקום המקדש? (שם התגלה ה' לאברהם, מקום המזבח, מקום האמונה) לקשר את הנאמר בתורה למקום הר הבית בירושלים.</p> <p>להדגיש שאברהם אוהב את יצחק בנו, אך שומע בקול ה' ומאמין בו גם כשקשה לו מאוד.</p> <p>ניתן לתת לתלמידים אילן יוחסין ולסמן את רבקה. כך נראה את שייכותה למשפחת אברהם בארם נהרים. להדגיש שברשימה זו רבקה היא החשובה כי היא תהיה מאמהות עם ישראל.</p>	<p>א-ב – הניסיון: ה' מנסה את אברהם ונותן לו ציווי שקשה לו לקיים; תגובתו של אברהם: "הנני" – מוכן לעשות כל מה שה' יאמר לו. מלמד על נאמנותו לציווי ה'; ה' מצווה אותו לקחת את יצחק ולהעלות אותו לעולה בארץ המוריה "על אחד הָהָרִים, אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים".</p> <p>ג-י' – אברהם עומד בניסיון ומזדרז לקיים דברי ה' באמונה; אברהם רואה את המקום מרחוק ועוזב את נעריו שליוו אותו, כי רק הוא ויצחק צריכים לקיים את המצווה; יצחק שואל את אביו על השה, ואברהם רומז לו שהוא השה. יצחק הולך גם הוא לקיים ציווי ה'; אברהם בונה את המזבח ועוקד את יצחק.</p> <p>י"א-י"ט – שכרו של אברהם: המלאך קורא לאברהם ותשובתו שוב: "הנני" – אברהם מוכן לעשות כל מה שיידרש ממנו; אברהם מצטווה "אל תשלח ידך אל הנער", ומעלה במקומו איל לעולה. המקום נקרא: "הר ה' יראה" כי שם ה' יראה לעם ישראל בבית המקדש; ה' נותן שכר גדול לאברהם על עמידתו בניסיון: ברכה, ריבוי זרעו, התגברות על האויבים</p> <p>כ-כ"ד – יחוס רבקה</p>	<p>כ"ב</p>	<p>עקידת יצחק (2)</p>

פרשת חיי שרה

תכנים מרכזיים	נושא	פרק
<p>א-ב: מות שרה וההספד עליה ; שני שמות למקום אחד : קרית ארבע=חברון</p> <p>ג-ט"ז: קנין מערת המכפלה : אברהם צריך לקבור את שרה ומבקש לקנות מקום לשם כך. אברהם פונה לבני חת במילים : "גר ותושב אנכי עמכם" (ה' הבטיח לבניו את הארץ, אך בינתיים בעלי האדמה הם בני חת); עפרון ובני חת מבקשים לתת לו אפשרות לקבור את מתו בחינם, בכל מקום שירצה. אברהם מתעקש לקנות אחוזת קבר בכסף מלא ; אברהם "שוקל לעפרון" -קונה מעפרון החתי את השדה והמערה "בכסף מלא" – במלוא המחיר : "אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֵבֶר לְסַחֵר"</p> <p>י"ז-כ' – אברהם בעל השדה והמערה, שרה נקברת במערת המכפלה.</p>	<p>דמותה של שרה, קניית מערת המכפלה וקבורת שרה (2)</p>	<p>כ"ג</p>
<p>נקודות והצעות להוראה</p> <p>לשון התורה : תרגום הפסוק : "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" למספר בלשונו במילים ובספרות.</p> <p>בהזדמנות זו נרחיב על אישיותה של שרה : מכניסה אורחים וגומלת חסד, דואגת להעמדת בן מאברהם וחרדה על גידולו; מלמדת אמונת ה' ("שרה מגיירת את הנשים") צנועה. מיומנות הדפדוף וחיזוק ההתמצאות בחומש – לפתוח מקורות המלמדים על תכונותיה הטובות (פ' י"ח פס' ו', ט'). בהקשר זה ניתן להרחיב מעט ולספר את מדרש חז"ל על הניסים שהיו באוהל שרה :נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ברכה מצויה בעיסה, ענן קשור על האוהל (מופיע ברש"י פ' כ"ד פס' ס"ז).</p> <p>שאלה לדיון או כתיבה : מה יכול היה אברהם לומר על תכונותיה שרה בהספד, כתיבת דברי שבח להספדה של לשרה (מאפשר חזרה והפנמה)</p> <p>עיון בפסוקים : היכן ניתן לראות שאברהם מכובד מאוד בארץ? ("נשיא אלקים אתה בתוכנו", "לא אדוני שמעני", "איש ממנו לא יכלה ממך מקבור מתך") מדוע כבדו אותו? כיצד הכירו אותו?</p> <p>אעפ"כ גם אברהם מכבד את בני חת. הוכיחו מהכתובים. ("וישתחו לעם הארץ" "וישתחו לפני עם הארץ")</p> <p>שאלות לדיון : אברהם רוצה לקנות את מקום קבורת שרה, ולא לקבור כאורח במקום זר. מדוע? (כדי שהמקום יהיה שלו ואף אחד לא יוכל לגרש אותו או את בניו ממקום זה)</p> <p>מה מציע עפרון בתחילה, ומה מבקש אחר כך? (תחילה מציע לתת את השדה והמערה בחינם, אחר כך מבקש עבורם 400 שקל כסף, שזה סכום גבוה מאוד. אמר הרבה ואפילו מעט לא עשה) לסיכום ניתן להמחיש את המשא ומתן.</p> <p>הרחבה בנושא מערת המכפלה : היכן נמצאת? כיצד הפכה למקום קברי אבות? מהי ה"מכפלה" (לפי רש"י לפס' ט : מערה כפולה -"בית ועליה על גביו", או : שכפולה בזוגות הקבורים בה); להראות תמונה, לקשר עם חוויות הילדים שביקרו במערת המכפלה.</p> <p>ישנו אתר על מערת המכפלה הכולל סיור וירטואלי : http://machpela.com/videoTour.asp</p>		

<p style="text-align: center;">שליחות העבד לחרן להביא את רבקה ליצחק לאשה (3)</p>	<p>א-ט: "ה' ברך את אברהם בכל" – עושר וכבוד, אך בעיקר – בן שימשיך אותו; אברהם משביע את עבדו שלא ייקח ליצחק אישה מבנות הכנעני – בגלל רשעותם ומידותיהם הרעות, אלא ילך לארצו לקחת אישה ממשפחתו. אם האישה לא תסכים לבוא – לא יוציא את יצחק מהארץ.</p> <p>י-י"ד: תפילת העבד: העבד נאמן לאברהם ורוצה לבצע את השליחות היטב: הוא לוקח גמלים ורכוש ויוצא אל ארצו של אברהם – ארם נהריים, למשפחת אברהם – עיר נחור. הוא חונה על יד הבאר מחוץ לעיר ומבקש מה' שיראה לו מי האישה המיועדת ליצחק.</p> <p>ט"ו-כ"ח: החסד של רבקה: ה' שומע לתפילת העבד מיד – "טרם כלה לדבר" – רבקה יוצאת לשאוב מים. העבד רץ לקראתה ומבקש לשתות. רבקה נותנת לו ומשקה גם את כל גמליו.</p> <p>העבד, בתגובה: א. נותן לרבקה מתנות, כי מבין שה' שלח לו את האישה הראויה ליצחק. ב. שואל למשפחתה, ושואל אם יש בביתם מקום ללון (רבקה עונה על משפחתה ומזמינה את העבד לביתם ללון). ג. מודה לה' בהשתחויה ובברכה.</p> <p>כ"ט-ל"ג: העבד מגיע לבית רבקה; לבן רואה את רבקה ויוצא לקראת העבד ומזמין אותו לבית. מגישים לו אוכל, אך הוא מסרב לאכול עד שיסביר את סיבת בואו.</p> <p>ל"ד-מ"ח: העבד מספר את מהלך העניינים.</p> <p>מ"ט-ס"א: שליחת רבקה להיות אישה ליצחק: גם לבן ובתואל מבינים שה' כיוון את דרכו של העבד לפגוש את רבקה, ומסכימים שתלך איתו להינשא ליצחק. העבד לא מוכן להתעכב, רבקה נשאלת והיא מוכנה לבוא איתו. משפחתה מברכת אותה שזרעה ירבה ויתגבר על האויבים.</p> <p>ס"ב-ס"ז: פגישת יצחק ורבקה ולקיחתה לאישה: יצחק יוצא "לשוח בשדה" – להתפלל. רבקה רואה אותו ומתפעלת מגדולתו ("ותפל מעל הגמלי") העבד מספר ליצחק על דרכו, ויצחק נושא את רבקה לאישה</p>
	<p>הפסוק הראשון מזמן קישור עם פרקים קודמים (דפדוף והתמצאות): במה ברך ה' את אברהם? (רכוש – פרק י"ג פס' ב' ועוד, כבוד – "נשיא אלקים", אך החשוב מכל – בנו יצחק שימשיך אותו) בתורה הכתוב מציין רק "עבד", "עבד אברהם". על פי מדרשי חז"ל העבד הוא אליעזר.</p> <p>להסביר שהסימן שמבקש העבד איננו שרירותי, אלא מראה על מידות טובות: הנערה שמוכנה להתאמץ ולהשקות גם את הגמלים, היא ודאי גומלת חסד.</p> <p>שאלה לדיון: מדוע תכונה זו מתאימה לבנו של אברהם? (אברהם גומל חסד – להזכיר דוגמאות: הכנסת אורחים, תפילה על אנשי סדום, ועוד)</p> <p>לתאר את משפחתה של רבקה ע"י אילן יוחסין שימוש בהמשות – להמחיש את פעולת החסד של רבקה על ידי הכרת פרטים ריאליים מסיפור הכתוב: הגמל ותכונותיו, המעיין, הבאר, הכד והשקת; פעולות השאיבה, אורך הדרך וכו':</p> <p>א. כמות המים: גמל הוא בעל חיים גדול ושותה הרבה, הגמלים היו אחר דרך ארוכה במדבר, היו עשרה גמלים.</p> <p>ב. הקושי בשאיבה: צריך לרדת למעין ולשאוב ולהעלות את המים, הכד המלא במים – כבד.</p> <p>ג. הגיל הצעיר של רבקה: "נערה"</p> <p>ד. הזריזות שלה במעשה. הילדים יאתרו מילים המביעות זריזות (שלוש פעמים בפסוקים י"ח, כ).</p> <p>ה. עושה חסד עם אדם זר שלא מכירה.</p> <p>ו. "לָעֵת עָרְבָ לָעֵת צָאת הַשֶּׁבֶט" בעת העתיקה היתה הבאר מקום הומה לקראת הערב ורבים יצאו לשאוב, ובתוך כך רבקה שמה לב להלך הזר וטיפלה בו ובגמליו.</p> <p>ז. לא מתייאשת עד שמסיימת ("כלו הגמלים לשתות" – פס' כ"ב) גם הזמנת העבד לביתם מראה על חסד.</p> <p>שאלה לדיון: מדוע העבד אינו אוכל לפני שידבר? (חשיבות השליחות בעיני העבד, ורצונו למלא אותה בשלמותה)</p> <p>חזרת העבד מזמנת חזרה על הסיפור בכיתה אך אין צורך להתעכב על פרטים והשוואות.</p> <p>שאלות לדיון: מדוע העבד לא מסכים להתעכב? (לסיים היטב את השליחות) מדוע רבקה מוכנה ללכת עם העבד? (היא מכירה בגדולת משפחת אברהם ובצדקותם) כדאי להזכיר את הניסים באוהל שרה שפסקו עם מותה, וחזרו כשבאה רבקה. (רש"י פס' ס"ז) המשמעות היא שרבקה ממשיכה את ביתה של שרה אמנו, וראויה להכנס למשפחת אברהם בזכות צדקותה ומידותיה הטובות.</p> <p>להמחשת השמחה ניתן לשיר בכיתה שירי חתונה, לכתוב הזמנות לחתונה.</p>

<p>מות אברהם וקבורתו (1)</p>	<p>כה</p>	<p>א-ו- לאברהם בנים נוספים מאישה אחרת, אברהם נותן להם מתנות ושולח אותם למקום אחר, כי הם אינם ממשיכים את עם ישראל. רק יצחק ימשיך את עם ישראל ויקבל את ההבטחות לאברהם. ז-יא – גיל אברהם בפטירתו; מותו וקבורתו על ידי יצחק וישמעאל; מקום קבורתו – מערת המכפלה; לאחר מות אברהם, ברכת ה' - ליצחק י"ב-י"ח – תולדות ישמעאל: לישמעאל בנים שיהיו לעמים.</p>	<p>הכתוב מזכיר את סיפור קניית מערת המכפלה – מזמן חזרה ושינון. מערת המכפלה הופכת כאן להיות אחוזת קבורה משפחתית, ולא מקום קבורתו של אדם אחד לסכם את דמותו ומידותיו של אברהם באמצעות משימה או פעילות: אלו מידות למדנו מאברהם אבינו ומאלו מעשים (גבורה, חסד, ענווה, אמונה, תפילה); לתאר את "אהלו של אברהם אבינו"; תחנות בכיתה בעקבות אברהם אבינו (מקומות/אירועים מעשים ומידות) התורה מקצרת בתולדות ישמעאל כי הוא אינו בנו החשוב וממשיכו של אברהם בברית.</p>
---	------------------	--	--

פרשת תולדות

נקודות והצעות להוראה	תכנים מרכזיים	פרק	נושא
<p>וַיַּעֲתֶר יַצְחָק... וַיַּעֲתֶר לוֹ ה' – מילה לא מוכרת לילדים. יש להסביר: לשון תפילה. להדגשה: כשיש צרה לאדם הוא מתפלל לה' שיוציא אותו מהצרה. זה מה שעשו יצחק ורבקה. וכן: רבקה שחשה שההריון אינו רגיל, הולכת לשאול בה'.</p> <p>חשוב ליצור הזדהות עם דמותו של יעקב, אפשר להעלות תגובות או מילים המאפיינות "איש תם" לעומת "איש שדה", יעקב לעומת עשו.</p>	<p>י"ט-כ: פתיחה: בסוף הפרשה הקודמת למדנו על פטירתו של אברהם. הפרשה שלנו – תולדות – עוסקת בבנו ממשיכו – יצחק. הכתוב מזכיר מי אשתו של יצחק – כפי שלמדנו בפרשה הקודמת.</p> <p>כא-כג: רבקה עקרה (אישה שלא יולדת). יצחק ורבקה מתפללים, ה' נענה להם ורבקה הרה; בזמן ההריון הבנים מתרוצצים בבטנה. היא איננה יודעת מהו הדבר ולכן שואלת את דבר ה'; ה' עונה לה כי "שְׁנֵי גַיִם בְּבֶטֶןָ וְשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּעֶדָּ וַיִּפְרְדּוּ" - יש בבטנה שני ילדים שיהיו לשני עמים. הם יאבקו ביניהם, והגדול יעבוד את הצעיר.</p> <p>כד-כו: הולדת יעקב ועשו: משמעות השמות: עשו=עשוי, מכוסה בשער כגדול.</p> <p>יעקב – מלשון עקב- שאחז בעקב עשו.</p> <p>כז-כח: יעקב ועשו בנערותם: הניגוד בפסוקים בין יעקב לעשו במעשיהם יום יום – עשו "אִישׁ יָדַע צִיד" - אִישׁ שָׂדָה היוצא לצוד, יעקב "אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אוֹהֲלִים" (רשב"ם ואבן-עזרא: רועה צאן אביו ויושב באהלו; רש"י – לימוד אצל שם ועבר), ובמידותיהם: עשו: אכזריות וערמומיות יעקב: איש תם: יושר ותמימות.</p> <p>יצחק אוכל מצידו של עשיו ומקרב אותו אליו. הוא אוהב אותו כבנו. רבקה מכירה בתכונותיו הטובות של יעקב, ואוהבת אותו במיוחד.</p>	<p>כה</p>	<p>לידת יעקב ועשו ונערותם (1)</p>
<p>שאלות לעיון: איך ביקש עשו לאכול? "הלעיטני" - כפי שמאכילים בהמות, "האדום האדום" אפילו לא אומר מה מבקש – להוט לאכול. מה הדבר מלמד עליו? תאוה וגסות רוח.</p> <p>איך מתייחסים יעקב ועשו לבכורה ומדוע? יעקב רוצה את הבכורה, כי הוא רוצה להמשיך בדרך אביו, עשו מזלזל בבכורה ואינו מרגיש צורך בה – "ולמה זה לי בכורה" – כי אינו רוצה את הכרוך בה. (ילדים יכולים להכיר את הקשר בין בכורה לאחריות).</p> <p>אפשר להכין "נזיד" ליום חורף קר</p>	<p>כ"ט-ל"ד: עשו חוזר מהציד עייף ומבקש מיעקב להאכיל אותו מנזיד העדשים שבישל. יעקב מבקש בתמורה את הבכורה, ועשו מוכר לו את הבכורה ואף נשבע על כך.</p> <p>יעקב רוצה את הבכורה, כי לבכור אחריות להמשיך את דרך אביו. עשו בז לתפקיד הבכורה, ולכן מוכן למכור את הבכורה.</p>	<p>כה</p>	<p>מכירת הבכורה (1)</p>
<p>גרר – היא "תחנת קצה" בתוך ארץ ישראל שהובטחה לאברהם. כדאי להדגיש את חשיבות ארץ ישראל שה' מונע מיצחק להתקדם בדרכו ולעזוב את ארץ ישראל אפילו בעת רעב, אלא להישאר בה למרות הקושי.</p>	<p>א-ה: היה רעב בארץ, יצחק חושב לרדת למצרים כפי שעשה אביו. בדרכו מגיע לגרר; שם ה' מתגלה אליו ומונע אותו מלרדת למצרים; ה' נותן ליצחק את ברכת אברהם – ברכת הארץ וברכת הזרע. הברכה</p>	<p>כה</p>	<p>מכירת הבכורה (1)</p>

<p>יצחק בגרר (3)</p>	<p>כו</p>	<p>בזכותו של אברהם ששמע תמיד בקול ה' בכל מה שציוהו.</p> <p>ו-יא: אנשי גרר ברשעותם היו עלולים להרוג את יצחק כדי לקחת את רבקה לאישה, לכן יצחק אומר שרבקה אחותו. אבימלך רואה שיצחק מתנהג עם רבקה כאשתו, ומברר את הדבר עם יצחק. יצחק מסביר את חששותיו. אבימלך מזהיר את עמו לא לפגוע ביצחק ובאשתו.</p> <p>יב-יז: אע"פ שהיה רעב, יצחק מצליח במעשיו ומתעשר, והשדה שזורע מניב פי מאה מהכמות ששדה כזה נותן. יש לו צאן ובקר. הפלישתים מקנאים בו, ולכן סותמים את הבארות שעבדי אברהם חפרו באזור, וכן אבימלך מגרש את יצחק. יצחק עובר לנחל גרר מחוץ לעיר.</p> <p>יח-כב: יצחק הולך בעקבות אברהם: הוא חופר שוב את אותם בארות שחפר אברהם והפלישתים סתמו בקנאתם, וקורא להם באותם שמות. אח"כ ממשיך יצחק את חפירת הבארות, רועי גרר רבים פעמיים עם רועי יצחק על הבארות מתוך קנאתם, ורק בשלישית מניחים לו. שמות הבארות - על שם האירועים.</p> <p>כג-לג: יצחק ממשיך לבאר שבע שם מתגלה אליו ה' ומברך אותו "בעבור אברהם עבדי". יצחק קורא בשם ה' - מלמד לעבוד את ה'. אבימלך מגיע מגרר בגלל הברכה שיש ליצחק, ומבקש לכרות איתו ברית. עבדי יצחק מוצאים מים, והבאר שחפרו נקראת "שבעה" על שם הברית והשבועה.</p> <p>לד-לה: עשו לוקח שתי נשים מבנות כנען. יצחק ורבקה אינם מרוצים בגלל רשתם של הנשים.</p>	<p>שאלה לעיון: למצוא במה נזכר אברהם בפסוקים שלנו? 1. הרעב בפס' א' - התורה מוסיפה לרעב שבימי אברהם, 2. שבועת ה' ליצחק - ה' אומר לו שתתקיים בו השבועה שנשבע לאברהם - אפשר להזכיר שהשבועה לאברהם כוללת את הבטחת הארץ והבטחת הזרע כמו בפרקנו פס' ג-ד, 3. בסיבה להבטחה - שאברהם היה נאמן לכל ציווי ה' - פס' ה)</p> <p>להבנת הפסוקים יש להקדים הסבר על הבאר ותפקידה: בחפירת הבאר מגיעים למים הצבורים בתוך האדמה - מי תהום. המים משמשים לצורכי האדם והבהמות הגרים באזור, ואף לאורחים העוברים במקום. כמו כן להבין את חשיבות חפירת הבארות להתיישבות ולהיאחזות במקום (עד העת החדשה)</p> <p>הפלישתים סתמו את הבארות מפני הקנאה. בכך הזיקו ליצחק, לעצמם ולכל העוברים במקום שיכלו להשתמש במים. הקנאה - מביאה להפסד ואובדן.</p> <p>שאלה לעיון בפסוק: כיצד הצליח יצחק להתעשר כל כך, ובפרט בשנת רעב? (יב: "ויברכהו ה') להבין את משמעותם של שמות הבארות, למצוא את המילים בפסוק מאותו שורש. (עשק - התעשקו, רחובות-הרחיב)</p> <p>כדאי להתייחס למניעים של אבימלך ואנשיו- שגרשו קודם את יצחק בגלל הקנאה, ועתה מבקשים לכרות איתו ברית. מדוע? כי רואים את הצלחתו וכן "רָאוּ רָאִינוּ כִּי-הָיָה ה' עִמָּךְ". מה ראו? מה הם רוצים?</p> <p>בדבריהם של עבדי אבימלך יש חוסר כנות - "וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום"- והם לא עשו רק טוב אלא גרשו אותו, סתמו את הבארות ורבו על המים.</p> <p>לסיום הנושא ניתן להשוות בין יצחק לאבימלך ועמו: בתכונות (רצון להיטיב - קנאה, סליחה- נקמנות, שלום-מריבה) ובמעשים (בניין והתיישבות - הריסה, חפירת בארות-סתימתם)</p>
		<p>בזכותו של אברהם ששמע תמיד בקול ה' בכל מה שציוהו.</p> <p>ו-יא: אנשי גרר ברשעותם היו עלולים להרוג את יצחק כדי לקחת את רבקה לאישה, לכן יצחק אומר שרבקה אחותו. אבימלך רואה שיצחק מתנהג עם רבקה כאשתו, ומברר את הדבר עם יצחק. יצחק מסביר את חששותיו. אבימלך מזהיר את עמו לא לפגוע ביצחק ובאשתו.</p> <p>יב-יז: אע"פ שהיה רעב, יצחק מצליח במעשיו ומתעשר, והשדה שזורע מניב פי מאה מהכמות ששדה כזה נותן. יש לו צאן ובקר. הפלישתים מקנאים בו, ולכן סותמים את הבארות שעבדי אברהם חפרו באזור, וכן אבימלך מגרש את יצחק. יצחק עובר לנחל גרר מחוץ לעיר.</p> <p>יח-כב: יצחק הולך בעקבות אברהם: הוא חופר שוב את אותם בארות שחפר אברהם והפלישתים סתמו בקנאתם, וקורא להם באותם שמות. אח"כ ממשיך יצחק את חפירת הבארות, רועי גרר רבים פעמיים עם רועי יצחק על הבארות מתוך קנאתם, ורק בשלישית מניחים לו. שמות הבארות - על שם האירועים.</p> <p>כג-לג: יצחק ממשיך לבאר שבע שם מתגלה אליו ה' ומברך אותו "בעבור אברהם עבדי". יצחק קורא בשם ה' - מלמד לעבוד את ה'. אבימלך מגיע מגרר בגלל הברכה שיש ליצחק, ומבקש לכרות איתו ברית. עבדי יצחק מוצאים מים, והבאר שחפרו נקראת "שבעה" על שם הברית והשבועה.</p> <p>לד-לה: עשו לוקח שתי נשים מבנות כנען. יצחק ורבקה אינם מרוצים בגלל רשתם של הנשים.</p>	

ברכות יעקב ועשו (3)	א-ד: יצחק איננו רואה בזקנתו. הוא שולח את עשו לצוד ציד ולהכין לו אוכל כדי לברך אותו. ה-י"ג: רבקה שולחת את יעקב לקבל את הברכה. (רבקה יודעת שהברכה צריכה להגיע ליעקב, כי היא מכירה את צדקותו, ואת רשעותו של עשיו, וכן – כי היא קיבלה נבואה: "ורב יעבוד צעירי"); רבקה שולחת את יעקב להביא שני גדיי עיזים, להכין אותם ליצחק. י"ד-כ: יעקב מבין שהוא צריך לקבל את הברכה, ועושה כדבר אימו. הוא מביא שני גדיי עיזים, רבקה מכינה מהם מטעמים ומלבישה את יעקב בבגדי עשו, כדי שיצחק לא יכירו. כ"א-כ"ט: ברכת יצחק ליעקב: "הקול קול יעקב" – הקול וצורת הדיבור מתאימה ליעקב. יעקב מגיש ליצחק את המאכלים ויצחק מברך אותו. משמעות הברכה: שפע כלכלי, שלטון והשפעת ברכה על מברכיו. ל-ל"ג: יצחק מגלה את טעותו וחוזר לברך את יעקב. הוא מבין שיעקב קיבל את הברכה, והוא ראוי לה ולא עשו. לכן חוזר ומברכהו: "גם ברוך יהיה" ל"ד-מ: ברכת יצחק לעשיו. עשיו מבקש ברכה, ואגב כך מספר ליצחק על מכירת הבכורה. יצחק מברך גם אותו בשפע כלכלי, וכן: "על חרבך תחיה" – המעיד על אופיו של עשיו כאיש מלחמות, והאפשרות לעשיו להשתחרר מהשעבוד ליעקב "כאשר תריד" – כאשר עם ישראל יחטא וירד מגדולתו. מ"א-מ"ה: עשיו מחכה למות אביו כדי להרוג את יעקב; רבקה שולחת את יעקב לחרן אל לבן אחיה. מ"ו- פרק כ"ח פס' ט: רבקה פונה ליצחק בנוגע ללקיחת אשה ליעקב - "קַצְתִּי בְחַיִּי, מִפְּנֵי בְנוֹת חֵת"; יצחק שולח את יעקב לחרן כדי לקחת משם אישה. הוא מברך את יעקב בברכת אברהם – ירושת הארץ.
<p>מדוע בחר יצחק לברך את עשו? להוכיח מהכתוב 1. עשו הוא "בנו הגדול" – פס' א 2. יצחק אוהב את עשו (פ' כ"ה פס' כ"ח) ומקרב אותו כדי שילך בדרך טובה</p> <p>אפשר לחזק את הלימוד באמצעות קישור ללימוד קודם, חיפוש מקורות מהכתוב, ומיומנות הדפדוף: א. מדוע הברכות מגיעות ליעקב? להוכיח מהכתוב 1. בגלל אופיו ומעשיו הטובים – "איש תם יושב אוהלים"-פ' כ"ה פס' כ"ז, 2. בגלל קניית הבכורה מעשיו –"וימכור את בכורתו ליעקב"- פ' כ"ה פס' ל"ג)</p> <p>ב. להוכיח שרבקה מכירה בכך שהברכה מיועדת ליעקב 1. "ורבקה אוהבת את יעקב"-פ' כ"ה פס' כ"ח, 2. היא קיבלה נבואה "ורב יעבד צעיר" פ' כ"ה פס' כ"ג)</p> <p>בפרק – אזכורים רבים של השימוש בחמשת החושים. אפשר להרחיב או להכין משימה בנושא: לאתר/לצבוע/לשייך פעולות שונות בפרק: "וירח את ריח בגדיו" (כז), "אולי ימשני" (יב) "גשה נא ואמשך" (כא) "ותכהינה עיניו מראות" (א), "ועשה לי מטעמים"(ד) "ורבקה שמעת" (ה) "הקול קול יעקב" (כא); כמו כן ראוי לשים לב לכך כי אף על פי שיצחק אבינו זקן, והגם שאיננו רואה, עודנו עומד במעלתו הרוחנית ובניו נזקקים לברכתו.</p> <p>בשיחה בין יצחק ליעקב נדגיש את לשון הכבוד והנימוס של יעקב, ואת שם שמים הנשמע בפיו.</p> <p>אפשר לבקש מהתלמידים להשוות בין צורת הדיבור של יעקב לצורת הדיבור של עשיו: יעקב מדבר בנימוס ובכבוד ליצחק ובאמונה בה'. היכן? "עשיתי כאשר דיברת אלי", "קום נא"- לשון בקשה, "כי הקרה ה' אלקיך" – מזכיר שם שמים. עשו אינו אומר בלשון בקשה ("יקום אבי") ואיננו מזכיר שם שמים.</p> <p>אפשר לתרגל עם התלמידים משפטים נוספים בסגנון של "קול יעקב", במיוחד בפניה להורים.</p> <p>אפשר לשנן בעל פה את הברכה בפסוקים כ"ח-כ"ט</p> <p>החרדה של יצחק על טעותו שחשב שעשיו ראוי לברכה, ולא על חרטה שברך את יעקב. ההוכחה במילים "גם ברוך יהיה". גם במילים "ואת אחיך תעבוד" – יצחק מאשר שוב את ברכתו ליעקב.</p> <p>גם יצחק וגם רבקה שולחים את יעקב לחרן.</p> <p>במה מברך יצחק את יעקב לפני צאתו לחרן? (ברכת אברהם – ירושת הארץ)</p>	כז-כח

פרשת ויצא

תכנים מרכזיים	נושא	פרק
<p>י: פתיחה: יעקב יוצא מבאר שבע בדרכו לחרן, במצוות אביו ואמו. יעקב נאלץ לצאת מארץ ישראל לא מרצונו. הוא בורח מעשיו כדי להציל את נפשו.</p> <p>יא-טו: חלום יעקב: "ויפגע במקום" – בשל בוא השמש (שקיעה) יעקב חונה "במקום" – במקום חשוב; יעקב מניח מאבני המקום "למראשותיו" – להגן על ראשו; בשנתו הוא חולם "וַהֲנֵה סֵלֶם מַצֵּב אַרְצָה וְרָאֵשׁוּ מִגִּיעֵה שְׁמַיְמָה וַהֲנֵה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיְרִדִים בּוֹ". החלום הוא מראה נבואה – ה' מתגלה אליו ומדבר איתו בנבואה: ה' מבטיח לו את הארץ, את הבטחת הזרע (ריבוי זרעו), וכן שישמור עליו בדרכו ויחזירהו לארץ בשלום.</p> <p>טז-יט: יעקב מקיץ משנתו וירא מכך שישן במקום קדוש. הוא לוקח את האבן ששכב עליה ושם אותה למצבה.</p> <p>כ-כב: הנדר: בעקבות הבטחת ה' נודר יעקב שכאשר יחזור בשלום מחרן יעבוד את ה' על המצבה שהקים באותו מקום, שכן המקום קדוש, ("יהיה בית אלקים") ויעשר מכל רכושו לה'.</p>	<p>חלום יעקב והנדר (2)</p>	<p>כח</p>
<p>א-ח: פגישת יעקב עם הרועים: יעקב מגיע סמוך לחרן אל הבאר בעוד "היום גדול". הרועים מתחילים להיאסף שם כדי להשקות את הצאן. הבאר מכוסה באבן גדולה וכבדה מאוד, ששלושה רועים יחד לא יכולים להזיז (מטרת כיסוי הבאר – למנוע מזרים להשתמש במים).</p> <p>יעקב משוחח עם הרועים ושואל בשלום לבן. הוא מוכיח אותם על כך שאינם ממלאים מלאכתם, כי חשב שהם נאספים לסיים את רעיית הצאן. הם מסבירים לו שהם ממתניים לכל הרועים, כדי שיוכלו לגלול את האבן מהבאר.</p> <p>ט-יד: פגישת יעקב עם רחל ועם לבן: רחל רועה את צאן לבן. כאשר היא באה יעקב גולל בעצמו את האבן מהבאר ומשקה את הצאן; הוא</p>	<p>כט</p>	
<p>נקודות והצעות להוראה</p> <p>קישור עם הפרשה הקודמת: מי שלח את יעקב לדרכו? (אביו ואמו) מדוע? (רבקה שלחה אותו מפני עשיו שביקש להורגו. יצחק שלח אותו לשאת אישה). יעקב בורח, נתון בסכנה. שימוש במפה כדי להמחיש את הדרך לחרן, ולקשר למקומות בארץ ישראל (באר שבע, בית-אל) חלום יעקב הוא הפעם הראשונה שכתוב שה' דיבר עם יעקב. יש להבהיר שחלום זה הוא כנבואה, ולא דמיונות של חלום רגיל)</p> <p>אפשר להסביר את ענין המלאכים לאור דברי רש"י לפס' יב: "מלאכים שליווהו בארץ עלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו", המלאכים מלוים את יעקב לשמרו בבריחתו ובנדודיו "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" (תהלים צא)</p> <p>מהן ההבטחות שמבטיח ה' ליעקב? (א. את הארץ. ב. ריבוי זרעו. ג. "ונברכו בך כל משפחות האדמה" – זרעו יביא ברכה לעולם. ד. שמירה בדרכו עד חזרתו לארץ)</p> <p>אילו ידע יעקב שהמקום קדוש לא היה ישן שם. מנין לומדים זאת? ("ואנכי לא ידעתי" – פס' ט"ז). אפשר להרחיב בהתנהגות הראויה במקום קדוש.</p> <p>לבאר את המשמעות של נדר שהיא התחייבות שהאדם מחייב את עצמו אפשר לתת לילדים לצייר את המסופר על חלום יעקב תוך שימוש בפרטים מהפסוקים אפשר לתת לילדים לספור גרגירי חול להמחיש את ברכת ריבוי הזרע</p> <p>לשחק בהצבעה על 4 רוחות השמים תוך שימוש במילים "ימה וקדמה וצפנה ונגבה"</p> <p>בתנאי שמציב יעקב בנדרו הוא מבקש "לחם לאכול ובגד ללבוש" – צרכים בסיסיים ולא מותרות. יעקב מסתפק במועט, והדבר מעיד על ענווה.</p>	<p>תיאור הליכתו של יעקב: "וישא יעקב רגליו" – הליכה קלילה ושמחה. מה גורם לשמחתו של יעקב? (קישור עם הפרק הקודם) – הבטחת ה' בהתגלות. (אפשר להוסיף – הצלתו מעשיו, או את המדרש על אליפז שרדף אחריו להורגו, מרש"י לפס' י"א)</p> <p>הסבר והמחשה על הבאר וצורתה ("האבן על פי הבאר") וחשיבותה להשקיית צאן הרועים</p> <p>נקודות להרחבה: 1. יעקב מכבד את הרועים למרות שהם זרים. מנין? ("אחי מאין אתם" – פס' ד) 2. מדוע יעקב מוכיח את הרועים, הרי הצאן אינו שלו? (ליעקב אכפת מהצדק, ומתנגד לעוול) 3. להוכיח שהאבן גדולה וכבדה מאוד (פס' ג: "והאבן גדולה", "עד אשר יאספו כל העדרים" – שלושה רועים יחד לא מספיק חזקים לגולל את האבן "שלושה עדרי צאן" – פס' ג)</p> <p>נקודות לעיון: יעקב גולל את האבן מעל הבאר. מה מלמד הדבר עליו? (רש"י: להודיעך שכוחו</p>	

נישואי יעקב ולידת השבטים (5)		<p>גדול. רלב"ג: שהוא מתאמץ לעזור לקרוביו. רמב"ן: "קווי ה' יחליפו כח" – ה' סייע בידו. וכן רד"ק: ברכת ה'")</p> <p>מדוע לבן מכניס את יעקב לביתו? לבן מנמק את הסכמתו לארח את יעקב "כי עצמי ובשרי אתה" – מאחר שיעקב ממשפחתו הוא צריך לקבל אותו. יתכן שלבן מתכנן לנצל אותו בעבודה. רש"י מפרש כי לבן ציפה בפגישתו עם יעקב לקבל מתנות שהרי בא מבית עשיר וכפי שקיבלה רבקה מעבד אברהם, אך יעקב בא חסר כל.</p> <p>רחל לא רוצה שאחותה תתבייש, ולכן מוסרת ללאה את הסימנים שמסר לה יעקב. יעקב אהב גם את לאה, אך את רחל אהב יותר (פס' ל: "ויאהב גם את רחל מלאה")</p> <p>"הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני?!!" - בפסוקים ניתן ללמוד על תכונותיהם של הדמויות תכונתו של לבן: רמאות. אותיות לבן=נבל. אותיות לבן הארמי = לבן הרמאי; תכונה של רחל: ויתור (מסרה את הסימנים) וגבורה(התגברה על רצונה להינשא ליעקב כדי שאחותה לא תתבייש); תכונתו של יעקב: יושר ונאמנות. למרות הרמאות שהביאה אותו לכך, יעקב נאמן במלאכתו ("עוד שבע שנים" – בדומה לראשונות-רש"י)</p> <p>נקודות להדגשה בלימוד הפסוקים: ה' מרחם על השפלים, לכן נתן ללאה בנים, שכן הרגישה "שנואה" יחסית לרחל.</p> <p>הכרת הטוב של לאה בקריאת השמות לבנים.</p> <p>המשמעות של כל שם; להתאים בין פירושי השם לשם; לצייר ליד שמות הבנים את הסיבה לקריאת השם; לבקש מהילדים לספר על שמותם והאם מכירים את המשמעות (יכולים לשאול את ההורים כהכנה לשיעור)</p> <p>הכרת משפחת יעקב מארבע נשותיו חשובה להבנת הפרשיות בהמשך. חשוב אם כן ליצור שרטוטים מתאימים, קישוט כיתה עם שמות השבטים והאמהות וכד'.</p>
<p>ל</p>	<p>טו-ל: נישואי יעקב עם רחל ולאה. יעקב עובד אצל לבן ברעיית הצאן, וכשכר מבקש את רחל תמורת שבע שנות עבודה. כשמגיע זמן נישואיהם עורך משתה לכל אנשי מקומו ובערב מחליף את רחל בלאה; כשיעקב מתלונן בפני לבן, לבן "מתרץ" את מעשיו במנהג המקום אך מבטיח את רחל לאשה תמורת שבע שנים נוספות של עבודה. יעקב עובד שוב תמורת רחל בנאמנות.</p> <p>לא-לה: לידת ארבעה בנים ראשונים. יעקב אוהב את רחל ואת לאה. את רחל אוהב יותר מלאה, לכן ה' נותן ללאה בנים. היא מכירה טובה לה' על כך בשמותיהם; רחל – עקרה.</p>	<p>הזכרת אירועים קודמים - שאלות לדפדוף ולהתמצאות:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מי בעבר התפלל על אשתו שהיתה עקרה? (יצחק) 2. מי בעבר נתנה את שפחתה וזכתה גם היא בבן? (שרה נתנה את הגר לאברהם וזכתה ביצחק). <p>שאלה לעיון - להוכיח שרחל רואה את הבן הנוול לבלהה כבנה (פס' ו: "שמע בקולי" "ויתן לי בן", וכן – היא קוראת לו בשם) משמעות שמות הבנים.</p>
	<p>א-יג: בני השפחות.</p> <p>רחל מקנאה בלאה על כך שיש לה בנים ופונה ליעקב בבקשה "הבה לי בנים" (רש"י: שיתפלל עבורה). יעקב גוער בה באמרו שהדבר תלוי בה' ולא בו. רחל נותנת לו את בלהה שפחתה לאישה "אולי איבנה ממנה" – בזכותה גם אני אלד. בלהה יולדת בן ורחל רואה אותו כבנה ("ויתן לי בן" פס' ו) וקוראת לו דן. לבן השני קוראת נפתלי.</p> <p>לאה רואה שהפסיקה ללדת ונותנת גם היא את שפחתה זלפה ליעקב, והיא יולדת שני בנים: גד (מלשון מזל טוב) ואשר (מלשון אושר)</p>	

<p>הפרשיה קשה מכמה בחינות: 1. חשיבות הדודאים לא ברורה. 2. ההתנהגות של רחל ולאח לא ברורים – מדוע רחל רצתה את הדודאים ומדוע לאה לא הסכימה לתת לה בחינם? מדוע רחל מציעה "עסקת חליפין"? ההסבר המוצע מפשט מעט, ויכול להתקבל על דעת הילד ברמתו.</p> <p>בפסוקים יש נושאים שהצניעות יפה להם, כיצד נעלה אותם בפני הילדים? הצעה: לשון התורה "שכב" "בא" מסתיר את שהצניעות יפה לו. אפשר להשתמש בלשון זו, והילדים יבינו במשמעות המילולית, הנכונה אף היא. אם יתעוררו שאלות אפשר לומר לילדים: 'כמו שאיש נמצא/נוהג עם אשתו' (ובכל אופן לא: 'אבא נוהג עם אמא')</p> <p>הבנת שמות השבטים, ידיעת מיון בני יעקב לארבע נשותיו.</p> <p>נאמנות יעקב בעבודתו – שב בערב הביתה לאחר שכל היום עבד.</p> <p>ההתחשבות של רחל ולאח זו בזו.</p> <p>רש"י מפרש בכמה מקומות כי האמהות היו נביאות וידעו שעתידים לצאת מיעקב 12 שבטים, כגון: בלידת זבולון (פס' כ) לאה יודעת שילדה מחצית מהם, וזהו 'חלק טוב'. ובלידת דינה: דנה לאה דין לעצמה- כדי שאחותה לא תתבייש בהיותה פחותה מהשפחות בבנים (פס' כ"א) ובלידת יוסף (פס' כד) שידעה רחל כי עתיד להיות עוד בן אחד ובקשה שיהיה בחלקה.</p>	<p>יד-כא: הדודאים ולידת יששכר, זבולון ודינה.</p> <p>ראובן מוצא דודאים (צמח נאה) ומביא לאמו לשמח אותה. רחל מבקשת מלאה מהדודאים, לאה עונה לה בכאב על כך שיעקב גר בעיקר עם רחל (שכן היא אשתו האהובה יותר). רחל מבינה את כאבה ומציעה לה שתמורת הדודאים יעקב ישכב איתה באותו לילה. כשיעקב שב, יוצאת לאה לקראתו ומספרת לו שנתנה לרחל את שכרה על כך שיעקב יבא אליה.</p> <p>לאה רוצה מאוד בנים כדי ללדת עוד שבטים לעם ישראל. ה' שומע לה והיא יולדת בן, וקוראת לו יששכר על שם השכר שה' נתן לה צדיקים. אח"כ נולד זבולון (ההסבר קשה. רש"י פירש: זבד=חלק, זבול = דירה)</p> <p>כב-כד: לידת יוסף. רחל רוצה בנים ומתפללת על כך; ה' שומע את תפילותיה; לרחל נולד בן והיא קוראת לו יוסף – בתפילה שה' יתן לה עוד בן – "יוסף ה' לי בן אחר".</p>	
<p>למצוא דברים המעידים על יושרו של יעקב. היכן? 1. פס' כ"ה: "שלחני ואלכה אל מקומי ולא רציי" – רק לאחר שסיים 14 שנות עבודה עבור רחל ולאח "אשר עבדתי אותך בהן" – פס' כ"ו. 2. פס' כ"ו: "אתה ידעת את עבודתי אשר עבדתיך" - יעקב עבד באמונה כל השנים. 3. פס' ל': "ויברך ה' אותך לרגלי" – לבן התברך בזכות יעקב, ובכל זאת יעקב לא לקח את הרכוש לעצמו, ולכן אומר: "מתי אעשה גם אנכי לביתי", 4. פס' ל"ב: "הסר משם כל שה נקוד וטלוא...". – יעקב מבקש להפריד את צאן לבן הנקוד והטלוא, כדי שלא יחשד שלקח את צאן לבן, 5. פס' ל"ג: "וענתה בי צדקתי" – כולם יוכלו לראות שלא גנבתו!</p> <p>לשער מדוע לבן מסכים להצעה? 1. יעקב ימשיך לרעות את הצאן והוא עובד נאמן 2. לבן התברך בזכות יעקב, וכך יוכל להמשיך להתעשר. 3. הסימן שבחר יעקב בצאן איננו נפוץ כל כך, כך שכרו לא יהיה רב. 4. כשלבן יוציא מהעדר את כל הצאן במראה שבחר יעקב, הכבשים לא תלדנה כבשים במראה זה)</p> <p>להמחיש בתמונות, או לצבוע את הסוגים המיוחדים של הצאן ("נקוד" – נקודות, "עקוד" כמין פס במקום שבו עוקדים את רגלי הבהמה וכו')</p> <p>בכיתה ב אין המקום להרחיב בתחבולה של יעקב, ובודאי לא בשאלות המדעיות הקשורות בנושא זה.</p> <p>כדאי להתייחס בהרחבה לשאלה מדוע "מגיע" ליעקב להתעשר מצאן לבן? (הוא עבד בנאמנות כל השנים, למרות שלבן רימה אותו, צאן לבן התברך בזכותו, וכשכר קיבל את הבנות, אך לא</p>	<p>כה-לד: כשנולד יוסף יעקב מבקש רשות מלבן לחזור לארץ. הוא סיים לעבוד 14 שנה תמורת רחל ולאח; לבן יודע שהתברך בזכות יעקב, ומציע לו להמשיך לעבוד תמורת שכר שיעקב יציע; יעקב מציע שלבן יוציא מהעדר את הכבשים החומות ואת העיזים הנקודות והטלואות, כך שתישארנה עדר של כבשים לבנות/חלקות; יעקב ימשיך לרעות את הצאן הזה, אך הצאן המיוחד שיוולד מעדר זה ("עקודים, טלואים...") יהיה שלו. לבן מסכים לכך.</p> <p>לה-מג: יעקב מתעשר.</p> <p>לבן לא רוצה שהצאן יוולדו עקודים וטלואים, כדי שיעקב לא ירוויח, לכן מפריד מהעדר את הצאן העקודים והטלואים, ומרחיק אותם מאוד "דרך שלושת ימים". יעקב מגלף במקלות "מחשוף לבן", ושם בשקתות המים, כך שהצאן רואה אותם בשעה שבאים לשתות. ה' עזר לו בתחבולה, והצאן יולדות עקודים וטלואים. כך מעשיר יעקב מאוד.</p>	<p>יעקב מתעשר בבית לבן שש שנים מרעיית הצאן (2)</p> <p>ל</p>

		<p>קיבל שכר לפרנס את משפחתו. בהמשך הפסוקים נראה כי גם בשנים שעבד תמורת השכר מהצאן, לבן ניסה למנוע את שכרו בכך שהפריד את הצאן העקודים והטלואים, ובכך שהחליף את משכורתו פעמים רבות (פרק לא פסוק מא)</p>
<p>א-ב: לבן ובניו מקנאים בעושרו של יעקב.</p> <p>ג: ה' מתגלה ליעקב ומצוה עליו לשוב לארץ.</p> <p>ד-ט"ז: שיחת יעקב עם רחל ולאחריה הסכמתם לעזוב את בית לבן.</p> <p>הנושאים בשיחה: א. יעקב מסביר שהרוויח את שכרו ביושר, שכן עבד "בכל כוחו". ב. ה' סייע לו בכך שהצאן ילדו לפי סימני השכר של יעקב.</p> <p>ג. ההתגלות ליעקב בחלום: השכר של יעקב שמתגבר על צאנו של לבן, והציווי לחזור לארץ ולקיים את נדרו.</p> <p>רחל ולאחריה עונות לו שהן כנכריות אצל לבן, והעושר שזכה יעקב מיועד להן ולבניהן, ולכן מעודדות אותו לצאת כציווי ה'.</p> <p>י"ז-כ"א: יעקב בורח עם משפחתו ורכושו. יעקב צריך לחזור לארץ כדבר ה', ואת רכושו הרוויח ביושר, אך הוא חושש שלבן יעכב אותו בתחבולות, או ייקח ברמאות את רכושו, ולכן בורח בלי להגיד ללבן. רחל גונבת את התרפים כדי למנוע מאביה עבודה זרה (רש"י).</p> <p>כ"ב-כד: לבן רודף אחר יעקב כדי להלחם בו ולהרע לו. מאהבת ה' את יעקב הוא מגן עליו, ומזהיר את לבן לא לפגוע ביעקב.</p> <p>כ"ה-מ"ב: המפגש בין יעקב ללבן:</p> <p>כ"ה-ל: לבן משיג את יעקב. הוא מתחזה כאילו רצה רק להיפרד מבנותיו, אך מודה שבא להזיק ליעקב, ונמנע בגלל ציווי ה' אליו. לבן גם מתרעם על גניבת התרפים "למה גנבת את אלוהי?".</p> <p>ל"א-ל"ב: יעקב עונה על שתי הטענות של לבן: א. הסבר הבריחה: "כי אמרתי פן תגזול את בנותיך מעמי" ב. מי שגנב את התרפים "לא יחיה נגד אחינו" – יעקב אינו יודע שרחל לקחה את התרפים.</p> <p>ל"ג-ל"ה: לבן מחפש את התרפים. רחל יושבת עליהם ומתנצלת שאינה יכולה לקום בפני אביה.</p> <p>ל"ו-מ"ב: יעקב כועס על לבן ומוכיח אותו: א. על כך שרדף אחריו. ב.</p>	<p>להמחזי את שיחתם של בני לבן, ויעקב השומע</p> <p>בהתנהגותם של לבן ובניו יש כפיות טובה, כי לבן התברך בזכות יעקב. הילדים ימצאו בפרק הקודם הוכחה לכך ("ויברכני ה' בגלגלך" פרק ל פס' כ"ז). אפשר להרחיב במידה זו ולבקש מהילדים להציע אמירות/התנהגויות חלופיות, המשקפות הכרת תודה ולא כפיות טובה.</p> <p>הילדים יסבירו על פי לימוד קודם כיצד יעקב עבד "בכל כוחו" (עמד בהסכמים – עבד שבע שנים תמורת רחל, ולמרות שלבן רימה אותו עבד עוד שבע שנים תמורתה. וכן: פ' ל פס' ט"ז: "ויבא יעקב מן השדה בערב" – כל היום עובד ורק בערב חזר לביתו. וכן פ' ל פס' כ"ו-כ"ט: "אתה ידעת את עבודתי אשר עבדתיך")</p> <p>בדבריו לרחל ולאחריה (פס' ה-יג) יעקב משתמש בביטויים בהם מראה שה' עזר לו להצליח והגן עליו. (פס' ה: "ואלוקי אבי היה עמדי" פס' ז: "ולא נתנו אלקים להרע עמדי" פס' ט: "ויצל אלקים את מקנה אביכם")</p> <p>התמצאות - למצוא בפסוקים את ה"מצבה" ואת ה"נדר" אותם מזכיר ה' ליעקב בפס' יג (פרק כ"ח פס' יח, כ-כ"ב)</p> <p>מדוע נאלץ יעקב לברוח? (לבן היה רמאי, והיה מעכב אותו או גוזל ממנו את רכושו.)</p> <p>לשם מה רודף לבן אחרי יעקב? (כדי להלחם בו ולהרע לו: 1. ה' מזהיר את לבן שלא יפגע ביעקב – זה מראה שלבן רצה לפגוע בו. 2. כשילמדו את המשך הפרק יראו שלבן מודה בכך: "יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלוקי אביכם אמר אלי לאמור השמר לך...." וכן בדברי יעקב בפס' מ"ב). מה מעיד הדבר על לבן? רוע וכפיות טובה.</p> <p>לעיון: על מה מוכיח לבן את יעקב? (שברח ללא הודעה). מה נענה במקום יעקב? מדוע הטענה אינה מוצדקת? א. כי עכב תמיד את יעקב. ב. כי עלול היה להלחם בו, כפי שאמנם רצה לעשות- פס' כ"ט, ג. "ותנהג את בנותי כשביות חרב" – אינו נכון כי רחל ולאחריה עודדו את יעקב לצאת.</p> <p>להדגיש כי בבית יעקב שומרים על יושר, לכן יעקב היה בטוח שאף אחד לא גנב מבית לבן. גם רחל ישרה, וכשגנבה את התרפים רצתה למנוע את אביה מעבודה זרה.</p> <p>כדאי להרחיב בנאמנותו ויושרו של יעקב בעבודתו אצל לבן.</p> <p>א. "רחליך ועזיך לא שיכלו" הכבשים לא שיכלו את הוולדות, כי יעקב שמר והאכיל אותן (בביאור המילה "שכלו" אפשר להיעזר בדברי רבקה פרק כז, פס' מה "למה אשכל גם שניכם")</p> <p>ב. "טרפה לא הבאתי אליך" גנובתי יום וגנובתי לילה" – יעקב שמר על הצאן שמירה מעולה, כך שלא נטרף על ידי בעל חיים, ולא נגנב ביום או בלילה. – מעיד על אחריות.</p>	

יעקב בורח מלבן, המפגש בהר הגלעד (3)

לא-לב פס' ג

<p>ג. "ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני" – יעקב שמר בחוס רב ובקור גדול וויתר על שינה – נאמן לעבודתו ולא דואג אפילו לגופו.</p> <p>ד. "ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך" – יעקב היה נאמן למרות שלבן רימה אותו ולא עמד בהסכם ביניהם.</p> <p>לעומת נאמנותו של יעקב, "ותחלף את משכורתי עשרת מונים" – לבן מנסה לגזול את פרנסתו.</p> <p>למצוא מילים בעברית הבנויות מ"הלחם" שורשים (גלעד = גל+עד ; רמזור = רמז+אור) פסוקים אלו מראים על גדולתו של יעקב: הוא פוגש מלאכים – ה' תמיד שומר עליו, ומלאכים באים ללוותו.</p> <p>להראות במפה את מסלול הבריחה מארם נהרים ואת קרבת הגלעד לירדן ולארץ כנען (הטרמה לפרשה הבאה)</p> <p>פגישת המלאכים סוגרת את הפרשה, שגם התחילה במפגש עם מלאכים: יעקב פוגש מלאכים כשיוצא מהארץ, ופוגש אותם שוב כשחוזר לארץ. כדאי כאן להראות את כל פרשת ויצא כיחידה אחת שעניינה: מה שאירע ליעקב כשיצא מארץ ישראל עד שחזר אליה.</p>	<p>על כך שיחטיט בכל רכושו ג. על כך שהחליף כל פעם את משכורתו של יעקב, למרות שיעקב עבד אותו באמונה ד. על כך שרצה להזיק ליעקב ולשדוד אותו, ורק בזכות הגנתו של ה' לא ביצע זאת; אגב כך יעקב מפרט את נאמנותו ללבן כל שנות עבודתו.</p> <p>מ"ג-פרק ל"ב פס' א: הברית בין יעקב ללבן.</p> <p>לבן רואה שה' מגן על יעקב, ומשתכנע מדבריו האמיניים, לכן מבקש לכרות איתו ברית. יעקב רוצה בשלום וכורת ברית עם לבן. הוא מקים מצבה, ומכין גל אבנים לעדות ביניהם על הברית, וקורא לו "גלעד".</p> <p>האכילה במקום בפסוק מ"ו היא חלק מהברית, וכן השבועה (פס' נ"ג). לבן אומר שגל האבנים יהיה הגבול ביניהם, אותו לא יעברו להרע זה לזה. למחרת נפרד לבן מבנותיו וחוזר למקומו.</p> <p>ב' ג': יעקב ממשיך בדרכו ופוגש מלאכים; הוא קורא למקום "מחנים"</p>	
---	--	--